

PRESENTADA de su libru
GUVERNARE CUN SA LIMBA
Autore: **Zosepe Coròngiu**

de Antonimaria Pala

Laconi, 16 Cabidanni

Sa paràula imprentada potet cuntener beridades mannas o finas esser petzi un'imbentu, una grande fàula. E diventat verbu, veridade incuntestabile, cando in manos de chie ghiat zente meda, est manizada cun trassa e abistesas. Pro custu: *“su libru narat, l'at nadu su libru, b'est finamentas in su libru...”* in s'andare de s'istòria che at betadu, muntones mannos de òperas a intro sa tuva alluta de s'olvidu, ca potiant nogher a s'unu o a s'àteru, dae una borta a s'àtera.

Si toscat puru, sa realidade, in su coladolzu dolorosu in ue su sonu s'illierat in signu. E fitianu s'istrumat, sa paràula, cando no potet esser cuntratada cun s'autore. E tando benènnidos siant sos abojos in ue chie iscriet si ponet a arregonare cun chie lezet, mascamente si a presentare su traballu, che a custu sero, est un'òmine che a Pepe Coròngiu, chi de sa paràula iscrita e faeddada at fatu sèberu de vida.

Sa prima limba crobot s'òmine e sa terra sua faghèndelos totunos. E s'abitu millenàriu a ligare significadu e su significante ismànniat su balore se sas cosas, porrendelas a sos sensos cun fortza poderosa.

Pro custu, chie truncat cust'armonia che israiginat s'òmine dae su mundu suo. Chie càmbiat sas paràulas connotas cun àteras obrigadas, imponzende una limba cun sa fortza, abrandat sa currispondèntzia intra su sonu e sa sustàntzia mujende sa pessone a unu raportu malàidu cun su sensu de su biver. Custu est a traigher su patu seculare cun sa naschimenta e cun s'ereu. Est a che li frundire su governu de sa terra e a li negare sa balentia de si guvernare a sa sola.

Poscas de su Tempus de Mesu, cando in Sardigna b'est istada sa massima unidade tando possibile, totu sos dominadores ant cumandadu cun sa limba insoro, lassèndeche sa nostra foras dae s'iscola e dae sos aposentos de s'aministratzione e dae sos atos ufiziales.

Cando s'autore narat comente si potet guvernare cun sa limba no cheret narrer chi cun sa limba si potet faghene finas burocratzia, poesia, literadura, informàtica o giogare. No est un'eserciziu petzi tradutivu pro amustrare chi semus in gradu de bortare s'universu in sardu. No est petzi cussu, mancari siat finamentas cussu. Est indispensabile e necessàriu, ma cheret narrer chi depimus guvernare. Guvernare cun su mèdiu de sa limba cheret narrer: cumendare cun sa limba!

Si guvernare a sa sola, esser meres in domo nostra, segare sa dipendèntzia, esercitare sovranidade.

Si no est gai, su guvernare si riduet a unu servìtziu de terachia, una mediatzione chena dignidade, una caratza fea, bisura de mammutone binchidu.

Sos sardos chi – e no sunt pagos, mannos e minores – faeddant su sardu onzi die, pro su prus, charent s'afortimentu de sa limba. Ca chie che furat sas paràulas che furat sa terra: sunt pedende de contare de prus in su mundu, sena rinunziare a sa particularidade culturale insoro. Sunt nende chi si charent appropriare de su logu insoro.

Pepe in custa regolta de sàgios e artìculos nos ponet a dispositzione s'anàlisi de istudiosu e sa testimoniàntzia de annos de impignu politìcu e civile in ala a sa Sardigna. E in sa presentada, fata cun sas paràulas de Carles Duarte sa mirada a su benidore cun ogros modernos abertos a

s'esperientzia internatzionale est unu programma, un'inditu craru chi cuntenet sa galania de una mineta astriorosa, a chie at de sighire sa letura. Fortzis est pròpriu custa punna chi a un'intelletuale gai amantiosu che a Pepe, de sas cosas sardas, in s'apricu de curren semper unu passu a innantis, no li abarrat su tempus meda pro s'impignu in fainas locales de casta etnogràfica. Ma in sas raighinas fortes lacunesas naschit sa passione chi lu rendet capatze de pessare a sa Sardigna parte de un'Europa chena làcanas in ue sa provintzia est motore de isvilupu e no cuzone de morte identitaria chi si afestat a sa sola.

E nos depet prenare de orgogliu cando su linguista e poeta (Duarte) narat chi comente nois amus de imparare dae s'esperientzia internatzionale potimus finas assinzare a sos àteros – cun traballos che a custu – àteras andalas de imparu politicu-linguisticu.

Analizende su federalismu, s'idea de nazione, su cuncetu de cultura, Coròngiu giompet a nos inditare sa possibilidade de governare cun sa limba comente necessidade istòrica dae sa cale sos sardos no potent prus fuire. E duncas est faltza sa positzione de chie in nùmene de una simplificatzione de mirada curtza pessat chi est una fortzadura si no una rinùntzia a impreare su sardu pro criare e ghiare burocratzia. Diat abastare s'italianu chi est un'istandard chi funtzionat, si no diant esser àteras sas rejonas chi nos imponent de che bogare su sardu dae sa mineta de morrer.

Pro chie s'acùrtziat a primu a una mirada iscientifica, Pepe dait assempros pràtigos chi benint dae s'esperientzia sua de funtzionàriu de ente pùbricu pro comente si potet manizare sa limba in sa pràtiga de aministratzione.

Argumentat, criticat, ispiegat e ammentat chi tenimus finas una situazione legislativa chi permitit su cumintzu de custu caminu. E s'autore no costoit su fatu chi propriu como in Sardigna etotu b'at sensibilidades gai diversas chi rallentant, cando no firmant custu processu de progressu. E inditat in sa politica linguistica fata de sèberos pretzisos e fortes sa risposta a sas tentatziones partidoras e de s'acòrru in sa chirina de s'orgògliu baratu e de s'olvidu folcloristicu.

Su de s'autore est unu sèberu pretzisu. Assinzat in sa chirca de s'istandard sa mama de totu sas istrumpas e cùmbidat a un'acordu politicu intro una filosofia de limba mesana, bia e democràtica. Chie cheret lu potet fagher como finas cun s'afianzu legislativu de sa Regione chi at dadu concretesa a sa limba sarda comuna finas pro meritu de s'autore chi at tentu parte de cussideru in su cumitadu chi a primu li at dadu alas.

A dolu mannu no semper furat chie benit dae su mare. E medas bortas chie benit dae su mare ponet àteros a furare. Ponet su basista e su chi connoschet su logu. Gai ant cumintzadu sos moros, chi lis assinzaiant su caminu sos rinnegados, gasi ant fatu sos intelletuales e sos chi in latinu, in ispagnolu, e in italianu e finas in inglesu ant leadu cosa dae in oghe pro la dare a sos àteros. Gai at postu raighina sa logica de sa “costante teraca” cussa chi mutint caratza pro sighire a resister e imbetzes est petzi sa trobea de che frundire pro intrare in sa costante esistenziale chi li piaghet a Pepe.

Finas in literadura chi est su coro antigu e modernu de una limba natzionale semus arribados a cosas chi faghent morrer de su risu, si no fint istadas su sentore de unu disacatu.

Chie tratat un'italianu mustrencu impreende a manos prenas trastos limbìsticos e paràulas sardas pro assustare su lezidore semper prus sididu de ispantu buntadu a sambene a morte e amore carrale de casta trubula. Apo intesu finas chi sa limba est femina e che a sa femina depet cuare sos segretos suos pro pirmiter su meràculu de s'iscoberta sua (o pro abarrare semper sutammissa comente diant cherrer fortzis sa femina etotu) e chi sa limba nostra est che sa nitroglicerina, chi bastat unu gutzu pro fagher tzocare e annoare sa limba italiana. Reduende su sardu a unu addittivu potente, sugetu e funtzionale a sos afares editoriales furisteris cun

s'iscusa de leare sas partes de sa limba. E semper cun màzines esòticas sighint su caminu (custa 'orta a s'imbesse) de sos biazadores de sos ùrtimos seculos : cuddos si prenaiant sas bertulas de fàulas – chircende s'òmine primordiale in sas carrelas e sos padentes nostros – pro las contare in Italia e su restu de s'Europa. Da chi ant tzeladu cuss'iscola como tenimus sos castanzeris noales de sos annos duamiza chi bi lis porrint issos sa cosa licanza, imboligada a foza 'e murta, bona pro ondrare sas mesas insoro, ma ruza e povera pro contare su benidore e aministrare sa sienda nostra. Nos pintant comente non semus e ne semus mai istados, e comente nos charent pintados nos contant.

Peppe pessat chi diat esser intames unu bonu afare culturale pro s'intellighèntzia sarda a lassare sas trassas de provistas antigas pro fraigare trastos e giassos de cultura moderna cun s'impreu de sa menzus tecnologia e comunigatzione, cun materiales antigos mascamente pro cussu, bonos pro su presente e su benidore.

A sa classe dirigente unu cùmbidu forte a trabagliare cun firmesa mancarì inintro una mirada de bilinguismu sardu-italianu puntende a guvernare s'isula tenzende contu de sa bariedade plurilinguistica chi la rendet rica. E fortzis tra una ria e s'àtera chi no timant mancu sos politicos, mascamente chie àrtziat sa bandela de su natzionalismu ladinu a si aberrer a sa política in limba cun manizos de políticas de limba: sa craresa e su corazu pagant prus de su costoi-costoi chi oramai at fatu su tempus sou. In su presente tocat de impreare sa limba de comunicatzione internatzionale, s'italianu chi est– pro rejones connotas – istrumentu manizadu dae totu sos sardos, sa limba regionale paris a sa dignidade e a sa difesa de sas àteras faeddadas minores presentes in Sardigna. In totu s'òpera s'autore racumandat sa chirca de un'ecuilibriu intra sa cuncetzione de una Sardigna mítica de unu tempus coladu chi no potet esser de ghia pro biver su presente, ca no esistit, e su revudu cumpretu de balores autènticos chi sun intames su fundamentu de onzi mòvida moderna.

Benit de se unu cùmbidu sincheru e cunvintu a lezer custu libru – un'àtera imprenta de cabale de s'editore Condaghes – a chie traballat cun sa limba e pro sa limba e mascamente a chie si bi cheret acurtziare sena si perder nudda de sas mòvidas de importu chi bi sunt istadas finas a como, in custas dies de su fagher, ca su tempus de sa tzarra lichida est agabadu chena possibilidade de torrare in segus.

Calicuna de sas chistiones de cust'arregonada aintundu a su traballu de Peppe Coròngiu – perdonade – no est rintraciabile in su libru mancarì fitianu bi siat forte su nuscu. Ma sas arregonadas pissighidas de sas cales mi onoro de tenner cun issu e àteros amigos mi batint prus de una borta a brincare sa làcana de su traballu chi semus abaidende, pro ponner intames, in evidèntzia ultres a su traballadore e giornalista, su pessadore politicu craru e su teòricu rigorosu.